

ક્રમાલી વીર/2-

તુન્દી સીરીઝ નં. ૫

જનરલ

નુરુદ્દીન પાશા.

છાપી પ્રગટ કરનાર,

નિઝામુદ્દીન એ. કુરેશી.

પાચપટ્ટી-અમદાવાદ.

આવૃત્તી ૧ લી

સને ૧૯૨૪.-

-કિમત,-

-એ આના.--

-મત ૧૦૦૦-

જુલૈ ૧૩૪૩.

-આક્રિષ્ટા ખાતે,-

-૩ પેન્સ.-

આ ચોપટી "અમદાવાદ મનુષ્ય પ્રીન્ટિંગ" પ્રેસમાં
ચીલાલ ગણપતરામે છાપી પાનકા નાકા-અમદાવાદ.

૧૪૬૭૪

આત્મી જનાબ જનરલ મુઝ્દીન પાશા

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

(ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ)

અ ડુકનાક ૫૧૮૭૪ વર્ગાક

પુસ્તકનું નામ ૫૩૬૬૭૧ ૫૧૨૧૧

વિષય લ ૨૨૨ ૪૫૬૦૫

જનરલ ગુરૂદીન પાશાહીયત વિદ્યાપીઠ અમદાવાદ

અંધારી કોપીશાઈ સગલ

ઈસલામની તમારી ખ જાહોજલાલીથી લગ્નુ છે. વિદ્યા હુદુ, મુધારા વધારા અને એવી મીઠુ અનેક પ્રશ્ન માં પાત્ર બાખતો ન્યા પોતાનો પ્રકાશ નાખે છે ત્યા 'ઈસલામી ગઝવાત' પણ પોતાની પુરેપુરી જ્ઞાનથી જગમગતા નજરે પડે છે ઈસલામી લગ્નુઓ- મા મુસલમાનોએ જાહેર કરેલી લગ્નુક કલા અને અજાયબીના નાખતાં કન્નામાઓ તેઓની તીવ્રતાની છાપ પાડવા માટે પુરતા છે ઈસલામ ધર્મ જોડે સુલેહ જાની તથા એક્યતાનો પા આપવા દુનિયામાં આવ્યો છે અને અગદાદ ફોરોવા મિસ્ક અને દુનિયાની બીજી ઈસલામી હકુમનોએ તેની નાખેલી આપી તીવ્રી છે અને તેમના ગઝય અમલ દરમિયાન વાધ અને બઝરી એડજ આવારે નાથે મળીને પાળી પીતા હતા મનુષ્ય જાતીના સ્વભાવિક હંડોની જાળ વાળી તથા જીવન ટકાવી રાખતા અને માણસને કુદરત તરફથી મળેલી સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરતા નાઉ ઈસલામે પોતાના ગાળકોને જગ કંવાની રજા આપી છે અને એજ મળેલી છુટના પ્રતાપે મુસલમાનોએ દુનિયાની લગ્નુક તવારીખમાં અગ્રયદ ભોગવ્યુ છે અને હાલ પણ ભોગવી રહ્યા છે દાખલા તરીકે અહર હુનેન

અને રૂમે શામથી લઈને પીલવના તથા ખાલકનના રણ ન આમે હુનિયાની પ્રખ્યાતોના સ્મરણ બહાર નથી તવહીદના ઉપાસક મુબ્બહિદો રણ સ આમેમા પોતાના માથા વેગળા મુકીને એવી રીતે ઝડપ્યા છે કે આજે પણ હુનિયાના ગુરવીરો તેમની વીરતા પર માથુ ધુણાવી રહ્યા છે મુસલમાનોની ગુરવિરતા કે મરદા નખી કોઈ ખાસ સમય અથવા કાળ ઉપર અવલ બેલી ગહી નથી બલકે મજદુર ઇસલામી ગણવાઓ પછી આજે પણ પેલેસ્ટાઈન અને અનતાકીયાના લોહીથી રંગદોળાયલા મયદનોમા તેવા મુબ્બહિદો નજરે પડે છે આજે અમે આ સ્થળે જે મુબ્બહિદની વીરતાથી વાચકોનો પરિચય કરાવવા ચાહીએ છીએ તે બીબ કોર્ડ નહીં પણ જલાલત પનાહ હંઝરત નુરુદ્દીન ઇબ્રાહીમ પાશા છે જેમની આગ્રહર ૨ મશીરે મીલીશીયા ઇલાકાને ફતેહ કરી ઇસલામીઓના તેગંગા વરમના મોભાને પાછો સ્થાપિત કર્યો છે

નુસરત નિશાન આલી જનાબ નુરુદ્દીન પાશા નુરુદ્દીન એક ગજદવારી પુરુષ અને ત્રીપોલીના પ્રખ્યાત લેફ્ટેનેન્ટ જર્જનર આલી જનાબ ઇબ્રાહીમ પાશાના પુત્ર થાય છે ઇબ્રાહીમ પાશાની હકુમત ત્રીપોલીવાસીઓ માટે આશીર્વાદ સમાન હતી પરંતુ ઇટલી સબ્યની મુશ્કેલી તુરકીના પ્રખ્યાત નીમક હરામ હકી પાશાએ તેમને ખરતરફ કર્યા હતા. નુરુદ્દીન પાશા તુરકી, અરબી, ફ્રેંચ, જર્મની અને

અંગ્રેજી ભાષાઓ ઉપર પુરતો કાળુ ધરાવે છે અસલ તેઓ ઇસતમખોલના વતની છે અને હાલ તેમની વય ૪૯ વરસની છે પ્રાથમિક કેળવણી તેઓએ ઇંગ્લેન્ડમાં લીધી અને ફરી કોન્સ્ટેન્ટીનોપલની લશ્કરી કોલેજમાં દાખલ થયા. થોડાજ મમયમાં ત્યાંનો કોર્મ તમામ કર્યા પછી તેમને સરકારની તરફથી જર્મની મોકલવામાં આવ્યા. જર્મનીમાં પહોંચીને તેઓએ ટુક મુઠનમાંજ ત્યાંનું શિક્ષણ પુરું કર્યું એટલે તુરકી લશ્કરમાં જગ્યા મળી થોડાજ મમયમાં પોતાની મેવાઓથી પણ અમલદારોને સતોષ આપતા તેમને લેફ્ટેનેન્ટનો ઓર્દો મળ્યો અને જોત જોતામાં મેજરની પદવીએ પહોંચી ગયા, તુરકીન પાશાએ પ્રખ્યાત ફાતહે યુનાન આલી જનાબ અદલમ પાશાના હાથ નીચે નોકરી બજાવેલી છે સને ૧૮૬૭ માં આંખ એક આલબનીયન પલટણમાં કમાન્ડરના દરજ્જે “લારીમાં”ની જગ્યા ભાગ લીધો હતો, જ્યાં હમદી પાશા તથા ખયરી પાશાને કુમક પહોંચાડવામાં આવતી હતી આ યુદ્ધના પ્રસંગે મારશલ તુરકીન પાશાએ ભારે લાયકાત અને હુશીયારીથી કુમક પહોંચાડવાનું કામ કર્યું હતું, તા. ૨૫ મી એપ્રિલ મને ૧૮૬૭ ના દીવસે લારીસા ફરેહ કરવામાં આવ્યું એટલે ખલીફતુલ મુસલેમીને તા. ૧૪ મી મે ૧૮૬૭ ના દીવસે અદલમ પાશાને પાયરસ અને થેસલી ઇલાકાના કમાન્ડર ઇન ચીફ મુકરર કર્યાં, તો નામદાર તુરકીન પાશા થેસલી

ગયા અને પોતાની ફરજ અદા કરવા જાગ્યા, તુર-
 દ્વીન યાગા એક ઉચા કુટુંબના નામીયા સેક્રેટેનન્ટ
 ગવર્નરના પુત્ર હતા અને આપના કુટુંબની ઉચ
 મેનાઓ તુર્કીમાં માનની નજરથી જોવામાં આવતી
 હતી તેમજ તેઓ પોતે એક ઠનાહી અને લગ-
 ચક કુનેહમાં અગ્ર ગણાતા કમાન્ડર હોવાની માથે
 બાહોશ ગજદારી હોવાની પણ માગેતી આપી દીધે
 લી છે જેથી અને ૧૯૦૩ મા આપને થરેમ ઈલાકાની
 લશકરી મુલોના ઈન્સ્પેક્ટર બનવડનો હોદ્દો આપ
 વામાં આવ્યો અને ૧૯૦૮ મા આપ તુર્કીની અગ્ર
 મન ઈર્તિહાદો તરફકીમાં મેમ્બર તરીકે જોડાયા
 અને તુર્કીમાં થએલા ગજદારી કેન્દ્ર પરથી પાર્લામે-
 ન્ટમાં એક પ્રતિનીધી તરીકે નામાયા અને ૧૯૧૨ના
 અક્ટોબર માસમાં 'હુલીબગાન ની પ્રખ્યાત જગમાં
 આપે ભાગ લીધો હતો અને તે પછી આપને અને
 ૧૯૧૩માં મીના ઈલાકાના સેક્રેટેનન્ટ ગવર્નર બના-
 વવામાં આવ્યા જ્યાં આપે એક બાહોશ ગજદારીની
 પેઠે ગવર્નરનો હોદ્દો ભોગવ્યો અને ૧૯૧૫ મા માર-
 શલ અલી અબ્દુલ પાગાની માથે આપને રીયન
 હુમલાના બચાવ અથવા હાકમન મોહલી આપવામાં
 આવ્યા જ્યાં આપે જાહેર કચેરી બકાદુરીની આખા
 તુર્કીમાં હુમ મચી ગઈ એડીયાનોપલના પ્રતિનીધી
 હાકર ગજદારીએ આપના તુતાતમા એક જગ્યાએ
 લખ્યું છે કે -

“તેઓ ગભીર, સખ અને આગળ વધનારાઓમા છે.

તુરહીન પાશાના નબધમા અત્રે પાછલી લગ-
ઈના નમયે એવા સમાચાર ફલાયા હતા કે તેઓ
‘કનુલ અમ્માર’ ના પેગમા તુકી લગકરના કેમાન્ડર
હતા પણ અનુભવીઓ આ વાતને ઈન્કાર કરે છે
અલબત્ત તેઓ તે નમયે ઈન્કારના તુકી તશકરના
કેમાન્ડર હતા પણ ઘેગમા ભાગ લીધો ન હોતો મલકે
બગદાદ શરીફ પવિત્ર નથગ હોવાથી ત્યા અત્રેજી
લગકરથી મુકાબલો ન કરતા પાછળ હયા હતા અને
આગળ ધનારો કરવા બાબે મતફેર થતા ઈસમતખેલ
ચાલ્યા ગયા હતા

જ્યારે લડાઈ મુલતવી નાબવાના કરનામા ઉપર
સહીઓ ધર્મ મુસલમાનોનું પવિત્ર હાફલ ખિલાફત
પારકાઓની નત્તા તળે ગયું અને ન્યાના બગ દેશ-
ભકતો તથા ઈસલામની ગદા કરવા માટે પોતાનું
નર્વસ્ત કુરબાન કરનાર વીરો ફાત્મીને લાડે ચઢવા
લાગ્યા કે દેગપારની નજા ભોગવવા ચાલ્યા ગયા અને
તરેહવાર જાતના નકરો તથા હુ ખોના વાદળાઓ ઘેરાઈ
ગયા ત્યારે તુરહીન પાશાનું જીગર ગુસ્સાની આગથી
ભડકી ઉઠ્યું એટલે તેઓએ નમય ગુચકતા વાપરી
જન્મ ભુમીને તજવાનો પિચાર કરી લીધો અને જે
તુકી મપુતોએ ધર્મ અને દેશ તથા મહાન ખિલા-
ફતના નક્ષણ માટે અનાતોલીયાના વન વગડા આબાદ

કરવાનો દ્રઢ નિશ્ચય કર્યો હતો તેમની સાથે જઈને
ભળી ગયા.

નુરુદ્દીન પાશાની પ્રખ્યાતીનો સમય સને ૧૯૧૯
ની આખેરીએ શરૂ થાય છે સઉથી પહેલાં આપને
મમમુનની તુરકી પ્રજામાં હથીઆંગે વહે ચવા માટે
મોકલવામાં આવ્યા હતા અને ત્યાંથી આપને અમમદ
ઈલાકામાં ભરતીના કામ ઉપર બદલવામાં આવ્યા
હતા. થોડાક માગ પછી જ્યારે નિપેહ માલારે
ઈસલામ આલા હઝરત ગાઝી મુસ્તુફા કમાલ પાશાએ
લશકર એકઠું કરી લીધું અને જુદી જુદી સરહદો
મુકરર કરી ત્યારે નુરુદ્દીન પાશાને ઈંગ્લેન્ડની સરહદના
કમાન્ડર ઈન ચીફ મુકરર કર્યા તે સમયે એટલે સને
૧૯૨૦ ના જુન માસમાં ગામ અને ઈરાકમાં અગ્રેજો
અને ફ્રેંચો વિરુદ્ધ ભારે ચલવળ ચાલી રહી હતી
જાન કરી ઈંગ્લેન્ડની સ્થિતિ ડામારોળ હતી ખ્રીટનના
પ્રતિનીધીઓ મીંચર્ચલ મીંચર્ચલ, મીંચર્ચલ,
રોલેન્ડ મીંચર્ચલ પરમી કોક્સ અને મીંચર્ચલ નેચુ
અલની રાજનીતી દરરોજ નવા ઉપમા બહોર થઈ
રહી હતી જેથી ઈંગ્લેન્ડના દેશ ભકતો માટે તે સમય
ભારે નાજુક હતો મીંચર્ચલ અને તેમના ગોઠી-
યાઓની નાજદવારી ચળવળથી અગોગના દેશભકતો
પણ ચિતાતુર હતા આ બાબતોએ ઇસ્તમબુલ મિત્ર
રાજ્યોના હેતુઓને રાફતનાની ટોચે પહોંચાડવાના
પ્રોપોગન્ડાનું મુખ્ય મથક બની રહ્યું હતું અને

અનાતોલીયા તથા ઇરાકને કબજામાં રાખવા સારૂ તુરકોની ખરી વફાદાર કુર્દ પ્રજાને તુરકો વિરૂદ્ધ ઉશ્કેરવાની કાશીંગ થઈ રહી હતી વાત વધી ચુકી હતી અને કેટલાક લાચીઆ કુર્દ સરદારો અગોરાના દેશ ભકતો વિરૂદ્ધ મિત્ર રાજ્યો પાસેથી લાચ લઈને બળવો કરવાની તૈયારીમાં હતા જેમાં અનબુમન ઇતિહાસો તરકકીનો કટટો વેરી અને તુરકી સરકારનો વાનગ્રાક ખાતેનો માળ એલચી મશહુર કુર્દ શરીફ પાશા તથા તુરકીના લરાયક મરુળના પ્રમુખના હોદ્દા ઉપર ગ્રહેલો મુસ્તુફા નમરૂદપાશા પણ હતા જેને ઢસ હંઝાર પાઉન્ડ આપીને શામના રસ્તે કુર્દીસ્તાનમાં બળવો જગાડવા સારૂ મોકલવામાં આવ્યો હતો વળી સઘ થઈ અબદુલ કાદર કુરદી જે તુરકી પાર્લામેન્ટમાં કુરદોનો પ્રતીનીધી હતો તથા મવલાઝાદા રફઅત જેને મોટી રકમ આપીને ઇસતમમીલ ખાતેના શ્રીદીશ એલચી ખાતાએ મોકલ્યો હતો દુકમાં એટલું જ કે કુરદીસ્તાનને તુરકીથી વિખુટો પાડવા સારૂ જોશલેન્ ગ્રાપગન્ડા ચલાવવામાં આવતો હતો (જુઓ મિતરી પત્ર અલ-અખબારના ઉતારો પયગામ પત્રમાં તા. ૧૦ મી નવેમ્બર ૧૯૨૦)

આ બાબુએ શામમાં ક્રાસ પેલાના દાખને મજબૂત કરવા મથી રહ્યું હતું, અમેરીકાના માળ પેસીડેન્ટ મી. વીલમનના ચૌદ નિયમોના આધારે

“મેન્ડેટ” નો એકજ સુર ઇરાકમા અગ્રેજો અને
 શામમા ફ્રેન્ચ અલાપી રહ્યા હતા મજકુર મત્તાઓએ
 અગોગ વિરૂદ્ધ ઉઠાવેલી ચળવળનો ખરો સમય મે
 ૧૯૨૦ માં હતો તે સમયે ઇંગલેન્ડની સરહદ
 ઉપર અગોરાના દેશભક્તોનો ખચાવ માત્ર હઝરત
 શેખ મનોગી અને આપના મુરીદો કરી ગહ્યા હતા
 અને તેમના ઇનચાર્જ જનરલ નિહાલ ગિશાદ પાશા
 હતા આવા ખગ વખતે અગોરાના લડાઈ ખાતાએ
 શામ અને ઇરાકની સરહદોના ખચાવ અર્થે ખગ
 દેશભક્ત તથા રાજદવારી અને લશકરી કુનેહમા
 અત્રપદ ધગવનાર નુરુદ્દીન પાશાને મોકલ્યા જ્યા
 પહોચતાજ આપે આપતુ કામ શરૂ કરી નીધુ જે
 લોકો રાજદવારી અને લશકરી જ્ઞાનનો અનુભવ ધગવે
 છે તેઓ નુરુદ્દીન પાશા ઉપર મુકેલી જોખમદારીઓ
 જોઈને અજાયબીમા પડી જશે કેમકે એ નામદારને
 એકજ સમયે સીલીગ્રાયામા લશકરી કમાન્ડના દરજે
 લશકરને લડાવવાનુ કામ કરવુ પડતુ અને તેજ
 વખતે ઇરાકની સરહદના તુર્કી ઇનચાર્જ ઓપ્રીસરની
 મદદ પણ કચ્વી પડતી હતી ઉપરાત કુન્દી યુવાનોમા
 કમાન્ડીન્ટ ચળવળ ચલાવવાનુ કામ પણ કચ્વુ પડતુ હતુ

માર્ચ ૧૯૨૦ માં મારશલ નુરુદ્દીન પાશાએ
 સીલીગ્રાયા ઇલાકામા પોતાની લશકરી કારરવાઈઓ
 શરૂ કરી નીધી અને જ્ઞાનના સંસ્થાનોમાથી આવેલા
 છેલ્લી ઢળના હથીયારોવાળા લશકર ઉપર પોતાના સર

સામાન વગરના મુળહેદો આથે હુમલો કરી દીધો. ડ્રાસના લશકરમાં તુર્કોના કટકા વેરી અગમનોની ન ખ્યાવધુ હતી પણ તુરુદ્દીન પાશાનો ખગવાન ધમારો થતા ૪ મુરોપની નાનુક રમણીઓએ ખુમરાણ મચાવી મુકયુ, રૂરે તા. ૪ થી એપ્રિલ ૧૯૨૦ ના દીને મોકલેલા તાગના ન દેશામાં આવી રીતે જણાવ્યુ હતુ કે -

‘ શીલીશીયાની સ્થીતી ભારે નાનુક છે ગિસ્તી વસ્તી અતી લયમાં છે અત્યારે તુર્કો “ અદાનએ તારસ ” અને મગ્નીનાના ખફરોને ધમકી આપી ગયા છે ’

તે પછી માન્શલ તુરુદ્દીન પાશાએ એનતાબ ઉપર વેરો વાડ્યો અને મજકુર વેગની એવી લડાયક નિયમો ઉપર મજબુત ગ્યના કરી કે લગભગ બે માસ સુધી ફરેચ લશકર વેરાયલુ રહ્યુ, ત્યાર બાદ આપે દગલા અને કુરાતની ડ્રાસની છેદલી ચાકી અરકા ઉપર હુમલો કર્યો. તા. ૨૧ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૦ ના દીને ગીલીશીયા માથનો ખગદાદ રેલવેનો વ્યવહાર કાપી નાખ્યો, આ હુમલામાં ઇટાલીના ઘણા મનુરો અને ડ્રાસના માતસો જીવાનો કતલ થયા, (જુઓ ડેલી ટેલીગ્રાફ ઓફ લંડન તા. ૨૮-૪-૨૦) છેવટે તા. ૧૫ મી મે ૧૯૨૦ ના દીવસે ફરેચ કમાન્ડર ઇન ચીફ નિરાશ થઈ ગયો અને લડાઈ મુલતવી ગખવાની મારશલ તુરુદ્દીન

પાશાને દરખાસ્ત મોકલી, આપે કેટલીક સખત શરતોની
 સાથે મજકુશ દરખાસ્ત મંજૂર કરી લીધી પરંતુ
 લડાઈ મુલતવી રાખવામા ફરેચ કમાન્ડરનો હેતુ
 મુલેહ કરવાનો નહોતો બલકે લડાઈ મુલતવી રહેતાં
 તે કુમક મેળવવાનો બદોબસ્ત કરવા ચાહતો હતો
 તુરંદીન પાશા જેવા અનુભવી જનરલે ફરેચ કમાન્ડ
 રનો હેતુ કળી લઈ અઝોગથી લગકરની મદદ
 મગાવી જે તરતજ આવી પહોચી પદર હીવસ મુધી
 આપે વાટ જોઈ પણ મુલેહ પી વાતચીતનો લગારે ભાસ
 જાણ્યો નહી તેથી તેઓએ નવેસરથી હુમલો શરૂ
 કરી દીધો આ હુમલો લગભગ સાત મહીના મુધી
 લખાયો અને ભારે ખુવારી થઈ, જેના પરિણામે
 ફરેચ પ્રજા પોકારી ઉઠી તે સમયે ફરેચ પ્રજા મતે
 અઝોરાના લશકરી બળ આગળ માથુ નમાવી દીધું
 અને મુલેહ શાતીના માટે બળવાન પોકાર ઉઠાવ્યો
 ઉપગત ત્યાની પ્રજા મતે ફરેચ સરકારને સીલીશીયા
 ખાલી કરીને તુરકી દેશભક્તો સાથે મુલેહ કરવા
 લાચાર બનાવી એટલે તા. ૨૧ મી નવેમ્બર ૧૮૨૦
 ના દિવસે નાણા ખાતાના પ્રધાને ‘નણા કમીશન’
 આગળ સીલીશીયા ખાલી કરી દેવાનો ઠરાવ રજુ
 કર્યો જેને કમીશને તરતજ મંજૂરી આપી લીધી
 અને અઝોરા અને ક્રામની વચ્ચે મુલેહના કોલકરાર

ઘડવા સાડે પ્રખ્યાત કરે અ રાજદવારી એમ કરેંકલીન
ખુલોનની નીમણુક કરવામા આવી

*

*

અ

ગુલાઈ ૧૬૨૧ મા ઝીકોએ અ ગોરા ઉપર હુમલો
કરવા સાડે ન પુણું લગાયક તધ્યારીઓ કરી લેવાના
સમાચાર મળતાજ નામદાર ગાઝી કેમાલ પાશાએ
ખચાવ નાડે દરેક મોખગએ ઉપરથી લગાઠરો પાછા
ખેચી લીધા અને તે માથેજ અનુસવી કેમાનડરોને
પણ તેડાવ્યા જેથી મારશલ નુરુદ્દીન પાશા પણ
અ ગોરા પધાયા અને અનાતોલીયાના લખાણ મોખગ
ઉપર જ્યા અઢી લાખની મખ્યાનુ ઝીક લશકર
આગળ વધવાની તધ્યારીમા ઉભુ હતુ, ત્યા દક્ષિણ
ખાબુના કેમાનડર તરીકે આપની નીમણુક કરવામા
આવી મકારીયાની નેહરના તે પવિત્ર મયદાનમા જ્યા
તા ૦ ૪થી નપટેમ્બર ૧૬૨૧ થી તા ૮ મી સપટેમ્બર
૧૬૨૧ સુધી અ ગોરાના દેશલકતોએ રાત દિવમ
છવતોડ મુકાબલો કર્યો ત્યા નુરુદ્દીન પાશાના ખળવાન
હુમલાનો છેડો હતો મકારીયાની લગાઇ મુસલમાનોના
માટે ખઠરો હુનેન અને રૂમ શામની લગાઇઓ કરતા
ઓછી યાદગાર નથી કેમકે તે લગાઇના મયદાનોમા
અસહ્યોએ પોતાના પવિત્ર લોહીથી ઇસલામ અને
પાક મઝહબના ખીજને પાણી પાચુ છે. તો આ
મકારીયાના મયદાનમા અ ગોરાના દેશ લકતોએ
ઇસલામી દુનિયાની દીની આખર અને મહતા તથા

દુન્યાની મોભાની બાગવણી કરી છે જે કદાચ મયદાનમાં તુરકી દેશલકતો બચાવમાં અડગ ન રહ્યા હોત તો આજે દુનિયાના કોઈ પણ ભાગમાં મુમલ-માનોતુ લગકરી બળ અને શાહી મોભો ધગવનાર વ્યક્તીઓ નજરે પડત નહી મજકુર મયદાનમાં મારશલ નુરુદ્દીન પાશાએ દક્ષિણ બાબુ ઉપર દુશમનનો કાબુ ન થવા દીધો જેથી દેશલકતોનો વચક્ષો ભાગ બચાવ કરવામાં મજબુત રહ્યો છેવટે સકારીયામાં તા. ૮ મી નવેમ્બર ૧૯૨૧ ની ઉજવણ સવાર થઈ, જેમાં ગ્રીક લગકરોના ચહેરા ડાળા જણાયા અને તેઓ સ્ત્રીનાની તરફ પાછળ હટવાને લાચાર થયા અને આવી રીતે મયદાન અડલાડે વાલાઓને હાથ આવ્યું

આ હુમલા પછી નુરુદ્દીન પાશા દિયારે બકર ગયા અને ત્યાંથી મીલીગીયાના મોખરા ઉપર ફરી હુમલો કર્યો આ વખતે પણ નામદાર પાશાએ ભારે બુરમા સાથે હુમલાની ગરુઆત કરી તેમાં પણ આપના કારણે કુત્રી તથા બદલી નરુદ્દીના મુબ્બહેની-નોએ ભારે નિરુતા અને ગીરતાથી ફરે ચ લશકરોનું કચરધાણ કાઢવા માડ્યું જે કે તે સમયે અગોરાના પ્રદેશ ખાતાના પ્રધાન યુસુફ કમાલ બે અને એમ ફરે કલીન ખુલો વચ્ચે મુલેહની વાતચીત થઈ રહી હતી અને માગ્સલ નુરુદ્દીન પાશા પોતાની બરાબર ફરજ

અહા કુત્રી રહ્યા હતા છેવટે તે નામદારની મહાન
કોશીશો મફત થઈ અને એનતાળ અરફા અને
હલખમા મુબહરીનોએ ફરે ચલકકરનો નાશ કરી નાખ્યો
આ બાબુએ ઇરાકમા મુનલ તથા એનડરના હિલ
કાઓમા ઇરાકના દેશલકતોએ મળત બગવો જગાડ્યો
હતો જેમા માગલ નુરદદીન પાશાનો બગવન હાથ
કામ કરી ગયો હતો, પરિણામ એ આવ્યુ કે છેવટે
કાસને સીલીશીયા બાલી કરવાનો હુકમ આપવો પડ્યો
અને તા. ૨૬ મી નવેમ્બર ૧૯૨૨ ના દીવસે
મુસલમાનોનુ ફતેહમન લગકર હીલાલી ધનઓ
ફરકાવતા સીલીશીયાના પાટનગર 'અહમ્મદા મા
દાબલ થયુ આવી ગીને સીલીશીયા ઉપર કબજો થતા
ખ્રિસ્તી દુનિયામા ભારે ચકચારે જન્મ લીધો અને
તુર્કીના વિગેધીઓએ ખુમ બગલ પાડવા માગ્યા કે
હવે સીલીશીયામા ખ્રિસ્તીઓની કલે આમ ગર
થઈ જશે પરંતુ નુરદદીન પાશાએ પયતખનમા
પ્રવેશ કરતાજ એક બહેનનામુ મહાલ પાડી બધી
પ્રજામા શાંતી પાથરી તીધી અગાગ અરકાર માગલ
નુરદદીન પાશાને સીલીશીયાના લફતનન્ટ ગવર્નર
નીગ્યા એટલે આપ તન્તજ તે દેશમા વ્યવસ્થા અને
મુલેહજાતી સ્થાપવાના કાર્યમા શુ થાયા થોડા દીવસ
પછી જાહી મુસ્તુફા કેમાલ પાશાના માનવતા ઉસ્તાદ
સાહેબે જલાલ વ હુકમ માગલ મહીયુદદીન પાશાએ
આપના પામેથી સીલીશીયા ઇલાકાની ગવર્નરીનો

ચાર્જ સલાબી લીધો એટલે થોડાક દીવસ સુધી આપ તેમના નાયબ તરીકે રહી અગોરા પાછા ફર્યા

*

*

*

આગસ્ટ ૧૯૨૨ માં અગોરાના દેશલકત તુરકોએ સ્મીનાનો પ્રખ્યાત હુમલો શરૂ કર્યો અને મારશલ તુરકદીન પાશાને તેમના ચીફ સ્ટાફમાં વડાનો હોદ્દો આપવામાં આવ્યો. કોન્સુલીયાનો ને પ્રખ્યાત લશકરી કેમ્પ, જે ચારમો માઈલ સુધી લંબાયેલો વિશાળ લડાયક મોખરાઓ ઉપર કમાન કરતો હતો અને જેની લડાયક કુનેહ જોઈને યુરોપના મોટા મોટા કમાનડરો અને લડાયક કલામાં પ્રવિણતા ધરાવનાર પુરૂષો અજબ થઈ રહ્યા હતા તે કેમ્પ તુરકદીન પાશાની કુનેહથી વધુ બળવાન બન્યો હતો. ૧૯૨૨ ની પહેલમાં તુર્કી દેશલકતોનો હુમલો શરૂ થયો આ હુમલાની ગ્યના એવી રીતે કરવામાં આવી હતી કે કોન્સુલીયા કેમ્પના જનરલ કમાન્ટર તરીકે ફિદુ મારશલ ફવઝીપાશા અને મારશલ અમનતપાશા કામ કરતા હતા અને મારશલ અલીફવાદ પાશા, મારશલ અલી અહસાન પાશા પાયદળ લશકરના વડા હતા અને મારશલ કુચક કાઝમ પાશા તોપખાનાના વડા અમલદાર તથા મારશલ કાઝમ કરા બકર પાશા અને મારશલ તુરકદીન પાશા ઘોડેસ્વાર લશકરના

* જુઓ ફિદુ મારશલ ફવઝી પાશા

કમ્પાન્ડરો હતા. અફઘુન ઠારા હિસારની ભય કર લડાઇ પછી આ બંને બહાદુરોની દુઠડીઓ બધા તુરકી લશ્કર કરતા આગળ રહેતી હતી મારશલ કાઝમ કસ બકર પાશા અને નુરુદ્દીન પાશાના હુમલાઓ ભારે બળવાન પુરવાર થયેલા હોવાથી અજોગના લશ્કરી સ્ટાફે આ બંને વીરોને લશ્કરના મોખરેજ રાખ્યા હતા, જેથી અફઘુન કરા હિસારની ફતેહ પછી સ્મીર્ના સુધી આ બંને બહાદુરોએ પોતાના લશ્કરને કોઇ પણ જગ્યાએ આગમ લેવાની તક આપીજ નહીં આરમીનીયામાં કાઝમ કરા બકર પાશાએ જેમ ઉપરાસાપરી હુમલાઓ કરી દુશ્મનની દુર્ગશા કરી નાખી હતી તેવીજ રીતે આ મોખરા ઉપર પહોંતેઓ આગળ વધતાજ ત્યાં મારશલ નુરુદ્દીન પાશા એક મોખરાને કબજે કરી વીજળીની પેઠે બીજા મોખરા ઉપર હુમલો કરતા હતા, આગળ આગળ શ્રીકે નહાસી રહ્યા હતા અને પાછળ પાછળ જનરલ નુરુદ્દીન પાશાનું બહાદુર લશ્કર હતું શ્રીકે કોઇબી જગ્યાએ જ પીને ખસવા ન પામે એ તેમની ખાસ ઈચ્છા હતી, છેવટે તેમની મદદ અને અથાગ કોશીશોના પરિણામે તા. ૯ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૨ ના દિવસે તેમના લશ્કરની પહેલી દુઠડી સ્મીર્ના શહેરમાં દાખલ થઇ ગઇ

વર્તમાન પત્રો વાચનારાઓ સારી પેઠે જાણે છે કે તે વખતે તુર્કી લશ્કરનું સ્મીર્નામાં દાખલ થવું

એક મોટામા મોટી ખુના મરકીનો ત્રીજાચો લેખાવો
 જોઈએ સ્મીનાંમા અરમની અને ત્રીકે હુટારાઓ તથા
 બદમાજો બળવો જગાડવા તથા ખુના મરકી ચલાવવા
 માટે તઈયાર હતા આ બાબુ તુકી લશકર બદલો
 લેવાના જુસ્સામા લીન હતું અને ત્યાં સ્મીનાંમા
 કેટલાકે બદમાશ અરમનીઓએ આગ લગાડવાનું
 નીચ કામ કયુ ત્યાં બહાદુર અને વિજયી તુકી
 લશકરની ધીરજ ખુટી ગઈ તેઓ બદમાજોને કચડી
 નાખવા તઈયાર થઈ ગયા પણ માગશસ નુરુદ્દીન
 પાશાએ ત્યાં ઉશકેરાયલા તુકીને ધીરજ ધરવાનો
 હુકમ આપ્યો ત્યાં તેમના રૂઆબથી એક પણ તુકી
 ચીપાહી કાર્ ખોલી શક્યો નહીં સ્મીના ફતેહ થવા
 પછી આપની બાહોશી અને લાયકાતના મળખે
 આપને સ્મીનાના કામ ચલાઉ લેફ્ટેનેન્ટ ગવર્નર
 નીમવામા આવ્યા આ બીજી વેળા આપ સ્મીનાના
 હાકેમ તરીકે જોખમ ભર્યા હોદ્દા ઉપર આવવા પામ્યા હતા

જુલાઈ અને ૧૯૨૩ મા મુલેહના કાગ થતા
 આપ મગ્દાગી એવાઓથી છુટા થઈ ગયા, પણ આપ
 થોડા દીવસ માટેજ મગ્દાગી નોકરીથી અલગ થયા છે.
 છતાં આજે આપ નામદાર અંગ્રેજ પાર્લામેન્ટના એક
 માનવતા મેમ્બરના દરજ્જે હશે તથા ધર્મની એવ
 બજાવી રહ્યા છે

પાર્લામેન્ટ બાદ નુરુદ્દીન પાશા.

સમાપ્ત.

આફ્રીકાના આહુકોને મુચના.

મારા હવે પછી પ્રગટ થનારા તમામ પુસ્તકાની સાથે
આફ્રીકા (કેપ કોલોની, નાનાલ, ત્રાસવાલ, ગ્રોટાનીયા,
પાર્થુગીઝ આફ્રીકા)ના આહુકોની સંગ્રહ ખાતર

યુનીયન પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ

૧૦૭, ગ્રેન્ડીટ ડરબન (નાટાલ)

ને સોલ એન્ડ મી આપી છે માટે તેઓએ ઉપલા
સંગ્રહમાંથી પુસ્તકો મંગાવવા તેમજ એન્ડ લાંબાઓ પણ
તેમની પામ્યાં લેવા

પાચપટ્ટી અમદાવાદ
૧ લી નવેમ્બર ૧૯૨૪

મંવક
નિઝામુદ્દીન હુસેની

આ પુસ્તક મલવાના ઠેકાણા

સોલ એન્ડ

ધી યુનીયન પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ

ગ્રેન્ડીટ ડરબન (નાટાલ)

એન્ડ

અબ્દુલ ગફાર પ્રાઇવેટ લીમિટેડ

૨૩૦, ગ્રેન્ડીટ ડરબન (નાટાલ)

એમ ઇ એ હુસેની

૧૮, પ્રાન્સિયુ સ્ટ્રીટ પ્રીટોરીયા

એ આર મુબેમાનજી

પી એમ બોક્સ ૬૫

લોન્ડોન-સો મારકેસ ડલાંગોઆબે

એમ એચ અ'લુ

૧૭૨, સુરતી બજાર રાજુન

મુનરલી ગુનામે ખ્યામ બુકમેલર

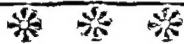
મોટી ધડીઆળ પાસે મુરત

નિઝામીયા બુક ડિપો ત્રણ હજાર અમદાવાદ

તુરકી સીરીઝ.

હાલમાં તુરકી સીરીઝના નામથી એક
સિવાસયો નર ક્યો છે જેમાં નીચની
ચુકો બહાર પડી ચુકી છે

જનાબ નિઝામુદ્દીન દુરેશી.

કમાલી શમશીર-(ત્રીજીની પ્રામા) ચચિત્ર ઉચ્ચ કળાન અને ગુજરાતી
હરનામાં નીમત પાઠ પાઠ

દુશ્મને કમાલ-(ચચિત્ર સાતા) હીની નતુમની હર મંજારી અને
તુરકી બાજાની ફામનિ નીમત ફામ આના

ગાઝી અનવર શહીદ-ગાઝી મુન મિલેત ગાઝી અનવર પાગા શહીદની
હરગીના નાનામાંના તેમના મુદ્દા હર મલિત નીમત ચામ આના

ફાતહે ઝિમના-જનરન નુ ફમીન પાગાનુ ચચિત્ર અને હરગીના નાના
માંના હર મલિત નીમત ચામ આના

ફવઝી પાશા-નિર સાગલ જનરન ફવઝી રાગાનુ ચચિત્ર અને અનવર
વીઆમાં ઓનન અ પેની હરનુ મલુત કાદા સાથે નીમત અ આના

હિંદી જામુમ-હીની નતુમની હરમી, તુરકી બાજાની રશમનિ, હર
કળાન અને ગુજરાતી હર પ્રમા નીમત આના

તુરકી હવાલાઝ-તુરકી ગાહકાફાનુ ચકેગ ઉપર ન-અ નાખી સીમાન
અદમુત નાના નાના ઉચ્ચ કળાન અને ગુજરાતી હર પ્રમા રાકી બા રાખીના ચૌઆ

રાફત પાશા-જનરન ગજતપાગાના નાનામાંના હરેટા સાથે નીમત અ આના

ઉપરાત -

નકમ કળાન પાગા, અલીકુસાફ પાગા, મગ્લુમ જમાલ પાશા, વિ
તુરકી આગાનાના ચચિત્રો બહાર પડનાર છે, જેમાં તુરકીની ગજલગી રથી
તથા અનાનાવીઆની હરઈઆ ઉપરથી પરફો ઉચ્ચ મા આગે આ —

અમીર હસન નિઝામી. પાચપટી, અમદાવાદ.

